

2. Postavenie podnikov v podmienkach trhového mechanizmu

- **trh**- je miesto kde sa stretáva dopyt a ponuka; je miesto predaja a kúpy výrobkov. Tovary a služby sa na trhu vymieňajú prostredníctvom peňazí.

- **typy trhov**: delíme podľa rôznych kritérií:

1) ÚZEMNÉ

- miestny- kúpa a predaj na určitom mieste
- národný- spojenie niekoľkých miestnych trhov na území jedného štátu
- medzinárodný- prepojenie vnútorných trhov niekoľkých krajín
- svetový- medzi všetkými krajinami sveta.- presahuje hranice kontinentov

2) VECNÉ

- trh tovarov a služieb
- trh výrobných faktorov- trh práce, pôdy, kapitálu
- finančný trh:
  - peňažný- obchodovanie s cennými papiermi- burza
  - kapitálový- kúpa a predaj kapitálu v akejkoľvek podobe
  - devízový- kúpa a predaj devíz (devízy- šeky- nehotovostné papiere; valuty- zahraničné peniaze- hotovostné)
  - trh drahých kovov- zlato, striebro, platina
  - poisťný- produkty poisťovní

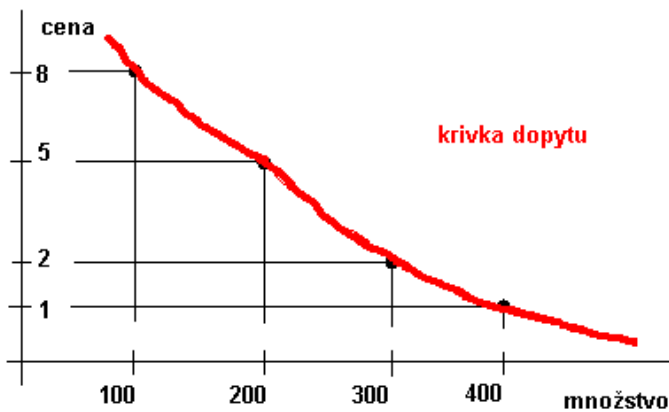
3) KVANTITATÍVNE

- agregatívny- všetky tovary a služby
- čiastkový- jedna komodita- výrobok
- individuálny- jeden výrobca

- **trhový mechanizmus**- súhrn vzťahov medzi spotrebiteľmi a výrobcami (medzi dopytom a ponukou).

- **trhové subjekty**:

- domácnosti- vstupujú na trh, aby si kúpili výrobky a služby na uspokojenie svojich potrieb. Na trhu vystupujú aj ako predávajúci. Sú vlastníkami výrobných faktorov (práca, pôda...) a predávajú ich na trhu výrobných faktorov podnikom.
- podniky- kupujú výrobné faktory potrebné na výrobu- na trhu výrobných faktorov a na trhu výrobkov predávajú svoje produkty.
- štát- je špecifickým subjektom trhu. Vystupuje ako predávajúci aj ako kupujúci. Jeho hlavnou úlohou je vytvárať podmienky pre fungovanie trhu a korigovanie nepriaznivých dopadov na ekonomiku.

- **krivka dopytu**:

- dopyt je súhrn potrieb s ktorými prichádzajú spotrebiteľia na trh. Je ovplyvňovaný príjmom domácnosti, cenou a frekvenciou niektorých druhov tovaru. dopyt vjadruje vždy vzťah medzi dvoma premennými, a to: cenou tovaru a jeho množstvom.

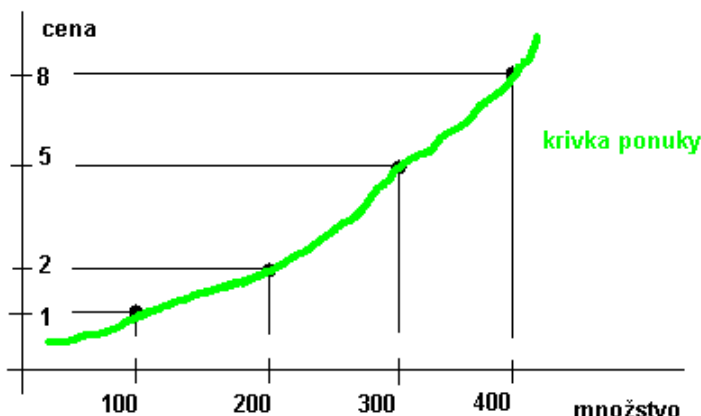
- krivka dopytu ukazuje, za akú cenu sú spotrebiteľia ochotní kúpiť určité množstvo tovaru- charakterizuje správanie sa kupujúcich. Medzi cenou a množstvom je nepriamoúmerný vzťah- keď cena klesá, zvyšuje sa množstvo požadovaného tovaru a naopak.

- posuny krivky dopytu: vyšší príjem = spotrebiteľ je ochotný akceptovať vyššiu cenu, kupuje viac- posun doprava.

nižší príjem = spotrebiteľ kupuje menej tovarov- posun doľava.

CENA TOVARU SA NEMENÍ !!!

- **krivka ponuky**:

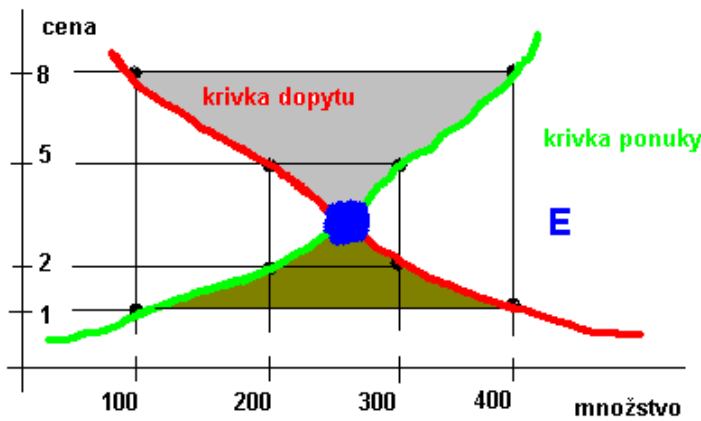
- každý výrobca alebo poskytovateľ služby sa snaží realizáciou svojej činnosti zarobiť. Čím bude cena vyššia, tým sa bude snažiť na trhu predat' a vyrobiť čo najviac produktov.

- krivka ponuky ukazuje, aké množstvo sú výrobcovia ochotní predat' pri rôznych cenách na trhu. Medzi cenou a množstvom je priamoúmerný vzťah- keď stúpa cena, zvyšuje sa aj množstvo ponúkaného tovaru.

- posuny krivky ponuky: zvýšením ceny vstupov (výrobných faktorov) sa výroba zdražuje, ponuka sa zníži- posun krivky doľava.

inovácie, nové technológie- zvýšením produktivity práce sa znížia náklady na výrobu- ponuka sa zvýši- posun krivky doprava.

- rovnovážna cena:

- rovnováha dopytu a ponuky = trhová rovnováha = E
- E = rovnovážna cena – výška ceny s ktorou sú spokojní aj spotrebitelia aj výrobcovia (e- equilibrium)
- trhová nerovnováha: môžu nastať dva javy:
- sivá časť grafu = cena je vysoká, ľudia nekúpujú- prebytok tovaru
- olivová časť grafu = cena je nízka, nedostatok tovaru, ľudia kupujú veľa- konzumerizmus.

- **trhová konkurencia**- je typickým znakom trhového hospodárstva; ide o stretávanie subjektov na trhu, ktoré majú na ňom protichodné záujmy (všetci chcú na trhu zrealizovať svoje vlastné ekonomické záujmy).

I. delenie:

- 1) konkurencia na strane dopytu: je konkurenciou medzi spotrebiteľmi. Každý z nich chce kúpiť čo najviac a čo najlepšie, hoci aj na úkor ostatných spotrebiteľov.
- 2) konkurencia na strane ponuky: každý výrobca prichádza na trh so záujmom predať čo najväčšie množstvo svojich výrobkov za cenu, ktorá mu umožní maximalizovať zisk. Snaha o maximalizáciu zisku je prirodzeným cieľom každého výrobcu. Tiež sa snaží minimalizovať zisky svojich konkurentov, s konečným cieľom- vyradiť ich z procesu konkurencie. Na získanie dobrej pozície na trhu môže firma využiť rôzne nástroje:
  - (a) cenová konkurencia- jeden výrobok: 12; 13; 15 sk   8 sk – vytlačí konkurenciu
  - (b) necenová konkurencia – napr. kaderníctvo- lepšie, kvalitnejšie služby, aj keď možno drahšie, ale zvíťazia

II. delenie:

- 1) dokonalá konkurencia- reálne neexistuje, predstavuje ideálny stav, ktorý sa nikdy nedosiahne
- 2) nedokonalá konkurencia
  - a. monopolistická konkurencia- predstavuje trh jedného výrobku, ktorý vyrábajú mnohí výrobcovia- na trhu je veľa predávajúcich, ale ich produkty sú diferencované
  - b. monopol- vyjadruje situáciu, keď v odvetvi zostáva jediný výrobca určitého výrobku, ktorý tak získava absolútnu moc nad spotrebiteľom (slovenaft, ST)
  - c. oligopol- znamená niekoľko predávajúcich- majú značnú ekonomickú silu, takže bránia vstupu ďalším predávajúcim na trh (tesco, orange + eurotel). Má dve formy:
    1. homogénny oligopol- predávajúci vyrábajú rovnaké alebo skoro rovnaké výrobky
    2. heterogénny oligopol- niekoľko málo výrobcov vyrába čiastočne odlišné výrobky.

- **konkurenčné výhody a nevýhody hotela:** interiér, exteriér, umiestnenie (centrum, okrajová časť, lyžiarske stredisko), dostupnosť, personál (príjemný, drzý, neupravený...)

- regióny SR z hľadiska primárnej ponuky CR:

- ponuka v CR sa rozdeľuje na: - PRIMÁRNU: príroda, kultúrno-historické pamiatky, kultúrne podujatia
- SEKUNDÁRNU: zariadenia poskytujúce služby CR (ubytovacie, stravovacie, doprava)

- ZÁPADNÉ SLOVENSKO:

- Bratislava: Bratislavský hrad; Dóm sv. Martina- korunovačné slávnosti; Michalská brána- múzeum zbraní; Primaciálny palác (nástenné koberce- gobelíny); Pálffyho palác (múzeum); Grasalkovičov palác (sídlo prezidenta- neprístupný verejnosti); Slavín, Slov. národné múzeum; Slov. národná galéria; Slov. národné divadlo (balet, opera), L+S, Astorka, Korzo, Nová scéna, Malá scéna (muzikály); letisko M.R.Štefánika.
- Malé Karpaty- víno- malokarpatská vína cesta (Svätý Jur, Pezinok- malokarpatské múzeum, Modra- keramika, múzeum Ľ.Štúra, Častá- hrad Červený kameň, Budmerice, Šenkvice, Limbach- víno Limbašský Silván)
- Záhorie- Mariánka- púte- záračný premeň; Šaštín- pútnické mesto- socha panny Márie, Bazilika- kaplnka; Brezová pod Bradlom- Štefánikova mohyla- 3-stupňová pyramída
- Podunajsko- lužné lesy (ryby, vodné vtáky); Komárno- prístav; Štúrovo- termálne kúpaliská; Hurbanovo- ústredná slovenská hvezdáreň; Šurany- archeologické nálezisko „slovenská Trója“
- Dolné Považie- Trnava- 1.slovenské mesto, kultúrne a cirkevné centrum- 12 kostolov, divadlo Jána Palárika; Piešťany- kúpele, balneologické múzeum, vodná nádrž Slňava; Smolenice- jaskyňa Driny, smolenický zámok.
- Stredné Považie- Trenčín- trenčiansky hrad- studňa lásky (Fatima a Omar), mesto módy; Trenčianske Teplice- kúpele- kúpeľný dom Hamman s orientálnou výzdobou; Púchov- archeologické nálezisko, Nimnica- kúpele; Nové Mesto nad Váhom- v okolí tri zrúcaniny- Čachtický hrad, Beckov, Tematín; Bošáca- bošácka slivovica.
- Ponitrie- Nitra- mesto pod Zoborom, Agrokomplex – výstava- poľnohospodárstvo; nitriansky hrad- sídlo biskupa; Topoľčianky- kone- jazdecká dráha- cena Slovaka Gold, chov Zubrov; Tesárske Mlyňany- Arborétum- oblasť pestovania cudzokrajných krov a stromov; Bojnice- zámok, kúpele, ZOO, kúpalisko Čajka; Uhrovec- Ľ.Štúr nar.

- STREDNÉ SLOVENSKO:

- Kysuce- Javorníky, Kysucké Beskydy, Moravsko-sliezské Beskydy; rieka Kysuca; Horené Kysuce- chránená krajinská oblasť. Turzovka- pútnické mesto, drotári- v centre je súsošie „Drotár a džarek“; Oščadnica- lesná úvratňová železnica.
- Orava- DK; VK- nar. POH, Margita Figuli- kaštieľ Kubíniocov; Jasenová- pamätná izba M.Kukučina; Istebné, leštiny- drevené artikulačné kostoly, Roháče, Tvrdošín- galéria Márie Medveckej; Námestovo- priehrada- Slanický ostrov umenia, Plte- Dlhá-Or. Podzámok.
- Žilina a okolie- Budatín- múzeum drotárstva, vodná nádrž Majšová, Lúčka; Terchová- Jánošíkove dni; Strečno- hrad, mohyla francúzskych partizánov; Bytča- kaštieľ
- Turiec- Martin- centrum slov. nár. života- Matica Slovenská, Slov. nár. knižnica, SN cintorín, skanzen- múzeum slov. dediny; Vrútky- významná železnica; Blatnica- archeologické nálezisko; Turčianske Teplice- kúpeľné mesto, minerálka Budiš.
- Liptov- RK- galéria Ľudovíta Fullu, Liptovské múzeum; Malinô Brdo, Vikolíne (UNESCO); Černová- Černovská masakra; Likavka- hrad- Likava; Valaská Dubová- Jánošíkova koliba, východisko na Choč; Bešeňová- kúpalisko; Liptovská Mara- priehrada; Liptovský Mikuláš- Tatralandia, múzeum jaskyniarstva, Demänovská ľadová jaskyňa, jaskyňa slobody; Východná- folklórne slávnosti
- Horehronie- BB- medené mesto, skoro v strede SR- obišla ju železnica i diaľnica, múzeum SNP- centrum SNP; Staré Hory- pútnické mesto; Donovaly- lyžiarske stredisko.
- Pohronie- Zvolen- zvolenský hrad, Pustý hrad- zrúcanina, VŠ lesnícka, kúpele Sliac; Detva- folklórne slávnosti; Kremnica- mincovňa, Zlaté mesto; Banská Štiavnica- Strieborné mesto- UNESCO (umelé vodné nádrže- Tajchy), banské múzeum.
- Gemer- Rožňava- kaštieľ Betliar, Gombasecká jaskyňa, Dómica- v okolí Dobšinská jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa, hrad Krásna Hôrka; Muránska planina- pri nej hrad Muráň.

- VÝCHODNÉ SLOVENSKO:

- Spiš- Poprad- brána do Vysokých Tatier, aquapark; Lučivná- klimatické kúpele; Gánovce- nálezisko, travertínový odliatok mozgovej kosti neandertálcu; Litmanová- pútnické miesto (zjavenie 2 dievčatám); Vyšné Ružbachy- minerálne pramene, travertínový lom- galéria sôch pod holým nebom; Spišská Nová Ves- kaplnka sv. Michala s vežou najvyššou na SR, vstupná brána do Slovenského Raja; Levoča- námestie majstra Pavla s kostolom a oltárom z dreva.
- Zamagurie- Červený Kláštor- mnisi, splav Dunajca na pltiach
- KE a okolie- 2 najväčšie mesto, centrum je najväčšou mestskou pamiatkovou rezerváciou na SR, Dóm sv. Alžbety; Štós- klimatické kúpele
- Šariš- Prešov- 3. najväčšie mesto na SR, divadlo Jonáša Záborského, mestská časť Solibár- komplex technických pamiatok súvisiacich s ťažbou soli; Bardejov- najgotickejšie mesto na SR- súbor historických budov, radničné námestie, šarišské múzeum, kúpele (sú súčasťou Bardejova); Svidník- duklianske múzeum- Duklianský priesmyk- vyhladková veža, skanzen zbraní, pamätník sovietskej armády, cintorín vojakov- 9000 vojakov
- Zemplín- Michalovce- kaštieľ na brehu Laborca so zemplínskym múzeom, Zemplínska Šírava; Sobrance- vinohrady, gitarové múzeum; Trebišov- mauzóleum Andrášiovcov, zrúcaniny hradu; Humenné- kaštieľ (múzeum a skanzen), hvezdáreň, drevený kostol sv. Michala Archaniela; Vranov nad Topľou- zrúcanina hradu Čičava (známy na celom Slovensku tým, že sa tam nachádza kniha Iži a luhárov); Snina- svetoznáma galéria MIRO- jedna zo 4 súkromných galérií pôsobiach v BA, Prahe a Berlíne.

- sústavy účtovania používané v malých a stredných podnikoch CR:

- 2 sústavy: a, podvojný účtovníctvo- môže ho vykonávať každý

b, jednoduché účtovníctvo- môže ho vykonávať len ten, komu to dovoľuje zákon:

- podnikatelia- ktorí nie sú zapísaní v obchodnom registri (živnostníci)
- ostatné fyzické osoby, ktoré vykonávajú podnikateľskú alebo inú zárobkovú činnosť, pokiaľ preukazujú na daňové účely výdavky na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov
- príspevkové organizácie, ktorých zriaďovateľom je obec, ak nepodnikajú a ak objem ich ročného rozpočtu výdavkov nepresahuje 500 000,-
- politické strany a politické hnutia, občianske združenia
- cirkvi a náboženské spoločnosti

- jednoduché účtovníctvo nepoužíva účty, ale dôkladnú evidenciu v účtovných knihách HLAVNÉ (finančný denník, kniha záväzkov, kniha pohľadávok); POMOCNÉ (Kniha dlhodobého majetku, kniha zásob, kniha cenín, pokladničná kniha, kniha účtov v banke, mzdový list, kniha sociálneho fondu).